

Alexander Sønderland Skjønberg,
Eirik Hognestad og Marianne Jennum Hotvedt

Arbeidsrett

Individuelle og kollektive emner

4. utgave

ARBEIDSRETT

ALEXANDER SØNDERLAND SKJØNBERG,
EIRIK HOGNESTAD OG MARIANNE JENUM HOTVEDT

ARBEIDSRETT

INDIVIDUELLE OG KOLLEKTIVE EMNER

© Gyldendal Norsk Forlag AS 2024

4. utgave, 1. opplag 2024

ISBN 978-82-05-60245-8

Omslagsdesign: Gyldendal Akademisk

Sats: HAVE A BOOK

Brødtekst: Minion 10,5/15 pkt

Papir: 80 g Amber Graphic

Trykk: Merkur Grafisk AS, Norge 2024

Alle henvendelser om boken kan rettes til

Gyldendal Akademisk

Postboks 6730 St. Olavs plass

0130 Oslo

www.gyldendal.no/akademisk

akademisk@gyldendal.no

Det må ikke kopieres fra denne boken i strid med åndsverkloven eller avtaler om kopiering inngått med KOPINOR, interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk. Kopiering i strid med lov eller avtale kan medføre erstatningsansvar og inndragning, og kan straffes med bøter eller fengsel.

Alle Gyldendals bøker er produsert i miljøsertifiserte trykkerier.

Se www.gyldendal.no/miljo

Forord til tredje utgave

Den første utgaven av denne boken ble skrevet av Alexander Næss Skjønberg og Eirik Hognestad. Boken – som fikk tittelen *Individuell arbeidsrett* – var et resultat av den interessen for arbeidsrett som ble skapt i deres tid som vitenskapelige assistenter i Arbeidsrettsgruppen ved Institutt for privatrett, Det juridiske fakultet i Oslo, i 2010. Til bokens andre utgave (2017) ble Marianne Jenum Hotvedt med som forfatter, også hun med tilknytning til Arbeidsrettsgruppen. Boken ble da utviklet og utvidet, blant annet med nye kapitler om vern mot diskriminering og arbeidsmiljø og bredere behandling av internasjonaliseringen av arbeidsretten og linjene til kollektiv arbeidsrett. I denne tredje utgaven har vi, i tillegg til å oppdatere fremstillingen med ny lovgivning, rettspraksis mv., utviklet boken ytterligere både i dybden og i bredden.

Boken gir nå en grundigere behandling av sentrale temaer som de arbeidsrettslige grunnbegrepene, arbeidsgivers styringsrett, vern mot diskriminering og arbeidstakers stillingsvern. Videre er boken utvidet med et nytt kapittel om yringsfrihet og varsling og med en bred fremstilling av de grunnleggende reglene om kollektive tvister, arbeidskamp og tariffavtaler. Det sistnevnte er årsaken til at tittelen i denne utgaven er endret til *Arbeidsrett* – boken gir nå både en bred og detaljert behandling av individualrettslige regler og en grunnleggende innføring i kollektivrettslige regler.

Fordi boken er ment å være en lærebok for studenter som studerer arbeidsrett, har vi i arbeidet tatt sikte på at den skal gjenspeile særlig fire forhold som vi mener er grunnleggende for å få god forståelse for faget: Det første er hvilke interesser og hensyn de ulike rettsreglene hviler på, det andre er utviklingen av arbeidsrett som rettsområde og viktige utviklingstrekk i de enkelte regelsettene, det tredje er hvordan

arbeidsretten i stadig større grad er blitt internasjonalisert og hvordan de ulike reglene har internasjonal forankring, og det fjerde er forbindelseslinjene mellom kollektivrettslige og individualrettslige spørsmål. Selv om boken primært er rettet mot studenter, er den også egnet for advokater, jurister, tillitsvalgte og andre som arbeider med faget. For dem som ønsker fordypning i de ulike rettsspørsmålene, har vi gitt grundige henvisninger i noter og petitavsnitt.

Boken er à jour med lovendringer og høyesterettspraksis frem til 1. juni 2022, og i tillegg har vi fått med omtale av enkelte senere lovendringer og lovforslag. For litteratur har vi i utgangspunktet satt dødlinsen ved årsskiftet 2021/2022.

Arbeidet har vart fordelt mellom oss. Alexander Sønnerland Skjønberg har skrevet et nytt kapittel 3 og har ellers hatt ansvar for arbeidet med kapittel 1, 4, 5, 13, 15, 17 og 18 samt punkt 2.2. Eirik Hognestad har hatt ansvar for arbeidet med kapittel 6, 8, 11, 12, 14 og 16 samt punkt 9.4–9.8 Marianne Jenum Hotvedt har skrevet et nytt kapittel 10 og hatt ansvar for arbeidet med kapittel 2 og 7 samt punkt 9.1–9.3 og 18.3. I tillegg har vi bistått hverandre i arbeidet med tekstene.

Det er flere som har gitt bidrag og støtte i arbeidet med denne boken. Forst må vi få takke våre kjære på hjemmebane for tålmodighet med at dette har tatt mye tid og oppmerksomhet. Vi ønsker å gi en særskilt takk til professor Stein Evju, som har vært sentral for vår faglige utvikling og som ga viktige innspill til de opprinnelige tekstene. Andre har også bidratt til utviklingen av boken, både ved gjennomlesing av mindre deler av manus og gjennom diskusjon av ulike problemstillinger. Alle disse skylder vi en takk. I arbeidet med denne tredje utgaven retter vi en særskilt takk til Tron Dalheim for gjennomlesning og kloke innspill til kapittel 10. Sist, men ikke minst, vil vi takke forlagsredaktør Ellen Krystad for utmerket oppfølging. Innspill og forslag til forbedringer kan sendes til akademisk@gyldendal.no.

Oslo, 23. juli 2022

Alexander Sønnerland Skjønberg, Eirik Hognestad og Marianne Jenum Hotvedt

Forord til fjerde utgave

Denne fjerde utgaven er oppdatert med senere tids lovendringer knyttet til blant annet arbeidstakerdefinisjonen, kravene til den skriftlige arbeidsavtalen, reglene om innleie og arbeidsgiverplikter i konsernforhold. Nye avgjørelser fra Høyesterett og ny litteratur er også integrert i fremstillingen. Boken er ajourført per 1. juni 2024.

Oslo, 1. august 2024

Alexander Sønderland Skjønberg, Eirik Hognestad og Marianne Jenum Hotvedt

*Arbeidet holder tre onder borte fra oss:
kjedsomheten, lasten og nøden.*

Candide (1759), Voltaire

Innhold

KAPITTEL 1 ARBEIDSRETT SOM RETTSOMRÅDE	25
1.1 Innledning	25
1.2 Historisk utvikling	27
1.2.1 Innledning	27
1.2.2 Bakgrunnstrekk	28
1.2.3 Statsintervensjonismen og verneavgivningens videre utvikling	31
1.2.4 Organisasjons- og tariffavtaleutvikling	35
1.2.5 Internasjonalisering	39
1.3 Grunntanker	44
1.3.1 Innledning	44
1.3.2 Den individuelle dimensjonen	44
1.3.3 Den kollektive dimensjonen	47
1.3.4 Organisasjonsfrihet	48
1.4 Rettssystematisk plassering	50
1.5 Avgrensninger	54
KAPITTEL 2 VERNEFORMÅLET OG GRUNNBEGREPENE	56
2.1 Innledning	56
2.2 Lovgivningens formål og karakter	58
2.3 Arbeidstakerbegrepet	64
2.3.1 Utgangspunkter	64
2.3.2 Betydningen av reglernes formål	68
2.3.3 Vurderingen av avhengighet, underordning og skjevhet i avtaleforholdet	71
2.3.3.1 Generelt	71
2.3.3.2 De mest sentrale momentene	72

INNHOLD

2.3.3.3	Supplerende momenter	76
2.3.3.4	Presumsjon om arbeidstakerstatus	78
2.3.3.5	Betydningen av eierposisjon	79
2.3.4	Betydningen av et avtalegrunnlag	80
2.3.5	EU/EØS-rettens betydning	82
2.4	Arbeidsgiverbegrepet	88
2.4.1	Utgangspunkter	88
2.4.2	Et funksjonelt og relativt arbeidsgiverbegrep?	91
2.4.3	Partstillingen i arbeidsavtalen	93
2.4.4	Arbeidsgiverplikter i andre relasjoner enn arbeidsavtalen	95
2.4.5	Læren om ansvar for flere på særskilt grunnlag	97
2.5	Virksomhetsbegrepet	101
2.5.1	Utgangspunkter	101
2.5.2	Den nedre grensen	102
2.5.3	Avgrænsningen mot andre virksomheter	104

KAPITTEL 3 KOLLEKTIVE TVISTER, ARBEIDSKAMP OG

TARIFFAVTALER	107	
3.1	Innledning	107
3.2	Kollektive tvister	108
3.2.1	Utgangspunkter	108
3.2.2	Interesstvister – mekling og arbeidskamp	109
3.2.3	Rettsvister – Arbeidsretten og arbeidstvistprosess	115
3.2.4	Nærmere om det dobbeltsporede prosesssystemet	122
3.3	Tariffavtalens formål og begrep	124
3.3.1	Grunnformål	124
3.3.2	Tariffavtalebegrepet	127
3.4	Tariffavtaletolkning	131
3.5	Tariffavtalens normative virkning	139
3.5.1	Utgangspunkter	139
3.5.2	Nærmere om tariffavtalens ufravikelighet	141
3.5.3	Individuell ettervirkning	144
3.5.4	Tariffplikter i relasjon til utenforstående	151
3.6	Tariffavtalens fredsplikt	158
3.6.1	Rettsgrunnlag og begrunnelse	158
3.6.2	Rekkevidde i tariffperioden	159
3.7	Rettsvirkninger av tariffbrudd	167
3.8	Allmenngjøring av tariffavtaler	170
3.8.1	Utgangspunkter	170
3.8.2	Nærmere om Tariffnemnda og vilkårene for allmenngjøring	172

3.8.3	Vedtaketts innhold og virkninger	174
3.8.4	Kort om tilsyn og håndhevelse	177
KAPITTEL 4 ARBEIDSGIVERS STYRINGSRETT		180
4.1	Innledning – rettsgrunnlag og begrunnelse	180
4.2	Begrep og terminologi	183
4.3	Styringsrettens skranker	187
4.3.1	Metodologisk tilnærming	187
4.3.2	Lov og tariffavtaler	189
4.3.3	Det individuelle arbeidsforholdet	190
4.3.4	Allmenne saklighetsnormer	195
4.3.5	Domstolenes prøvelsesrett	197
4.4	Enkelte «styringsrettsituasjoner»	200
4.5	Virkninger av urettmessige endringer	204
KAPITTEL 5 ETABLERING AV ARBEIDSFORHOLDET		206
5.1	Innledning	206
5.2	Stillingsutlysning, innhenting av opplysninger om arbeidstaker, opplysningsplikt mv.	207
5.3	Ansettelse	213
5.3.1	Utgangspunkter	213
5.3.2	Hovedregelen om fast ansettelse	215
5.3.3	Deltidsansettelse	216
5.3.3.1	«Hovedregelen» om heltidsansettelse, dokumentasjonskrav og drøftelsesplikt	216
5.3.3.2	Deltidsansattes rett til stilling tilsvarende faktisk arbeidstid	219
5.3.3.3	Rett til skriftlig svar ved forespørsel om mer forutsigbare og trygge arbeidsvilkår	222
5.3.4	Avtaleinngåelsen	223
5.3.5	Regulering av avtaleforholdet før tiltredelse	224
5.4	Nærmere om midlertidig ansettelse	226
5.4.1	Innledning	226
5.4.2	Adgang til midlertidig ansettelse etter aml. § 14-9 (2)	229
5.4.2.1	Arbeid av midlertidig karakter	229
5.4.2.2	Vikariat	230
5.4.2.3	Praksisarbeid	231
5.4.2.4	Deltakere i arbeidsmarkedstiltak	232
5.4.2.5	Idrettsutøvere mv.	232
5.4.2.6	Krav om drøftelser med de tillitsvalgte	233
5.4.3	Adgang til midlertidig ansettelse etter tariffavtale	233

INNHOLD

5.4.4	Åremål	234
5.4.5	Grunnbemanningslæren	235
5.4.6	Maksimal lengde på midlertidig ansettelse	237
5.4.7	Rettsvirkninger	239
5.4.8	Opphør av midlertidig ansettelsesforhold	240
5.5	Krav til skriftlig arbeidsavtale mv.	242
5.6	Avtale om prøvetid	248
5.7	Fortrinnsrett til ansettelse	251
5.7.1	Innledning	251
5.7.2	Fortrinnsrett ved overtallighet	252
5.7.3	Deltidsansattes fortrinnsrett	258
5.7.4	Fortrinnsrett for arbeidstakere med redusert arbeidstid	264
5.7.5	Fortrinnsrett ved virksomhetsoverdragelse	264
5.7.6	Prioritet mellom de ulike grunnlagene for fortrinnsrett	264
5.7.7	Virkninger av brudd på reglene om fortrinnsrett	265
KAPITTEL 6 ARBEIDSINNLEIE		268
6.1	Innledning	268
6.2	Skillet mellom arbeidsinnleie og entreprise	271
6.3	Regulering av utleie	275
6.4	Innleie fra virksomhet som ikke har til formål å drive utleie	276
6.5	Innleie fra virksomhet som har til formål å drive utleie	280
6.5.1	Begrensninger i adgangen til innleie	280
6.5.2	Likebehandling av lønns- og arbeidsvilkår	283
6.5.3	Opplysningsplikt og innsynsrett	290
6.5.4	Solidaransvaret	292
6.6	Virkningene av ulovlig innleie av arbeidstakere	294
KAPITTEL 7 VERN MOT DISKRIMINERING		296
7.1	Innledning	296
7.2	Internasjonal og menneskerettslig forankring	297
7.2.1	Diskrimineringsvernet i menneskerettskonvensjonene, menneskerettsloven og Grunnloven	297
7.2.2	EU/EØS-rettslig diskrimineringsvern	302
7.3	Allment	304
7.3.1	Diskrimineringslovgivningens utvikling og oppbygning	304
7.3.2	Diskrimineringsvern i arbeidslivet: formål og rekkevidde	307
7.3.3	Diskrimineringsvernets funksjoner i arbeidsretten	310
7.3.4	Håndhevelse og sanksjoner	311
7.3.5	Delt bevisbyrde	315

7.4	Forbud mot diskriminering	318
7.4.1	Innledning	318
7.4.2	Direkte og indirekte forskjellsbehandling	319
7.4.3	Diskrimineringsgrunnlagene	324
7.4.3.1	Generelt	324
7.4.3.2	Kjønn, graviditet, permisjon ved fødsel eller adopsjon og omsorgsoppgaver	326
7.4.3.3	Etnisitet, religion og livssyn	327
7.4.3.4	Funksjonsnedsettelse	329
7.4.3.5	Seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk	331
7.4.3.6	Politisk syn, medlemskap i arbeidstakerorganisasjon, alder, deltidsansettelse og midlertidig ansettelse	331
7.4.4	Lovlig forskjellsbehandling	333
7.4.4.1	Generelt	333
7.4.4.2	Lovlig forskjellsbehandling etter EU-direktivene	333
7.4.4.3	Lovlig forskjellsbehandling etter likestillings- og diskrimineringsloven	335
7.4.4.4	Lovlig forskjellsbehandling etter arbeidsmiljøloven	339
7.4.5	Positiv særbehandling	342
7.4.6	Særlig om forskjellsbehandling på grunn av medlemskap i arbeidstakerorganisasjon og lønns- og arbeidsvilkår i tariffavtaler	346
7.5	Øvrig vern	347
7.5.1	Innledning	347
7.5.2	Forbud mot trakassering mv.	347
7.5.3	Opplysningsplikter	351
7.5.4	Rett til tilrettelegging	353
7.5.5	Rett til lik lønn for arbeid av lik verdi	356
7.5.6	Rettigheter ved foreldrepermisjon mv.	358
7.5.7	Aktivt likestillingsarbeid	359
KAPITTEL 8 ARBEIDSVEDERLAG		361
8.1	Innledning	361
8.2	Ulike lønssystemer	362
8.3	Fastsettelse av lønnen	363
8.4	Utbetaling av lønnen	364
8.5	Trekk i lønn og feriepenger	365
8.6	Foreldelse av lønnskrav	370
8.7	Statlig lønnsgaranti ved konkurs	371

KAPITTEL 9 LOJALITETSPLIKT OG KONKURRANSEBEGRENSENDE	
AVTALER	372
9.1 Innledning	372
9.2 Lojalitetsplikt i arbeidsforhold	374
9.3 Arbeidstakers lojalitetsplikt	375
9.3.1 Allment	375
9.3.2 Gaver, godtgjørelser og andre ytelser	376
9.3.3 Bierverv og annet arbeid i fritiden	379
9.4 Arbeidstakers involvering i konkurrerende virksomheter	381
9.4.1 Innledning	381
9.4.2 Vurderingsnormen	382
9.4.3 Det konkurrerende selskapets stilling	382
9.4.4 Konsekvenser av rettsstridige konkurransehandlinger	383
9.5 Arbeidstakers konkurransehandlinger etter arbeidsforholdets opphør	384
9.5.1 Innledning	384
9.5.2 Anvendelsesområdet	386
9.5.3 Grunnlaget for arbeidsforholdets opphør som begrensning	388
9.6 Nærmere om konkurranseklausuler	389
9.6.1 Definisjonen av konkurranseklausul	389
9.6.2 Krav til skriftlighet og tidsbegrensning	390
9.6.3 Grunnvilkåret – særlig behov for vern mot konkurranse	390
9.6.4 Arbeidsgivers redegjørelse	394
9.6.5 Kompensasjon	395
9.7 Nærmere om kundeklausuler	398
9.7.1 Definisjonen av kundeklausul	398
9.7.2 Krav til skriftlighet og tidsbegrensning	399
9.7.3 Tilknytningskravet	400
9.7.4 Arbeidsgivers redegjørelse	400
9.8 Nærmere om rekrutteringsklausuler	401
9.8.1 Definisjonen av rekrutteringsklausul	401
9.8.2 Hovedregel	402
9.8.3 Unntak	403
KAPITTEL 10 YTRINGSFRIHET OG VARSLING	405
10.1 Innledning	405
10.2 Arbeidstakers ytringsfrihet	407
10.2.1 Allment	407
10.2.2 Grunnlag for inngrep i ytringsfrihet i arbeidsforhold	410
10.2.3 Nærmere om inngrep begrunnet i lojalitetsplikt	412
10.3 Allment om varslingsreglene	417

10.3.1	Oversikt	417
10.3.2	Begrunnelse	418
10.3.3	Utvikling	419
10.4	Retten til å varsle	421
10.4.1	Innledning	421
10.4.2	Hvem som har rett til å varsle	422
10.4.3	Hva det kan varsles om	423
10.4.4	Hvordan varsling skal skje	425
10.5	Vernet av varsleren	429
10.5.1	Innledning	429
10.5.2	Forbudet mot gjengjeldelse	430
10.5.3	Håndhevelse og sanksjoner	431
10.5.4	Særlige regler om bevisbyrde	433
10.6	Krav til rutiner og oppfølging av varsler	434
10.6.1	Innledning	434
10.6.2	Krav om interne varslingsrutiner	435
10.6.3	Krav til aktiv oppfølging av varsler	437
10.6.4	Taushetsplikt ved ekstern varsling til offentlig myndighet	438
10.7	Videre utvikling av varslingsreglene	439
KAPITTEL 11 ARBEIDSMILJØ		442
11.1	Innledning	442
11.2	Krav til arbeidsmiljøet	443
11.2.1	Generelle krav til arbeidsmiljøet	443
11.2.2	Krav til det fysiske arbeidsmiljøet, herunder det kjemiske og biologiske arbeidsmiljøet	445
11.2.3	Krav til det psykososiale arbeidsmiljøet	447
11.2.4	Krav til tilrettelegging, medvirkning og utvikling	448
11.3	Ansvar for vernearbeidet og det organiserte vernearbeidet	449
11.3.1	Innledning	449
11.3.2	Arbeidsgivers og arbeidstakers plikter	450
11.3.3	Verneombud	451
11.3.4	Arbeidsmiljøutvalg	453
11.3.5	Arbeidstilsynet	453
11.3.6	Straff	455
11.4	Virkemidler i arbeidsmiljøarbeidet	455
11.4.1	Innledning	455
11.4.2	Særskilte forholdsregler for å ivareta sikkerhet og opplæring i HMS-arbeidet	457
11.4.3	Bedriftshelsetjenesten	458

KAPITTEL 12 KONTROLLTILTAK	459
12.1 Innledning	459
12.2 Vilkår for iverksettelse av kontrolltiltak	463
12.3 Saksbehandlingsregler	464
12.4 Arbeidsgivers innsyn i arbeidstakers e-post og andre elektroniske data	465
12.4.1 Innledning	465
12.4.2 Vilkår for innsyn	466
12.4.3 Prosedyrer ved innsyn	467
12.4.4 Prosedyrer ved opphør av arbeidsforholdet	469
12.5 Særlig om arbeidsgivers kontrolltiltak ved mistanke om arbeidstakers misligheter	470
 KAPITTEL 13 ARBEIDSTID	 472
13.1 Innledning	472
13.2 Krav om forsvarlig arbeidstidsordning	475
13.3 Arbeidstidsbegrepet	475
13.4 Den alminnelige arbeidstiden	478
13.4.1 Hovedregel	478
13.4.2 Arbeid av passiv karakter	478
13.4.3 Beredskapsvakt	479
13.4.4 Belastende arbeidstidsordning	480
13.4.5 Særlig belastende arbeidstidsordning	482
13.4.6 Tredelt skift- og turnusarbeid	483
13.5 Rett til fleksibel arbeidstid	484
13.6 Rett til redusert arbeidstid	485
13.7 Gjennomsnittsberegning av arbeidstiden	486
13.7.1 Innledning	486
13.7.2 Skriftlig avtale mellom arbeidsgiver og arbeidstaker	486
13.7.3 Skriftlig avtale mellom arbeidsgiver og arbeidstakernes tillitsvalgte	487
13.7.4 Tillatelse fra Arbeidstilsynet	488
13.8 Overtid	489
13.8.1 Adgang til overtid og merarbeid	489
13.8.2 Fritakelse for merarbeid og overtidarbeid	490
13.8.3 Lengden av overtidarbeidet	491
13.8.4 Overtidsbetaling og avspasering	492
13.9 Krav til pauser og arbeidsfrie perioder	493
13.9.1 Pauser	493
13.9.2 Daglig og ukentlig arbeidsfri	494

13.10	Søndags- og nattarbeid	496
13.10.1	Utgangspunkt	496
13.10.2	Vilkår for søn- og helgedagsarbeid	496
13.10.3	Nattarbeid	498
13.11	Arbeidsplan og arbeidstidsoversikt	502
13.12	Unntak fra arbeidstidsreglene	502
13.12.1	Innledning	502
13.12.2	Arbeidstakere i ledende eller særlig uavhengig stilling	503
13.12.3	Redningsarbeid	505
13.12.4	Tariffavtale	506
13.12.5	Samtykke fra Arbeidstilsynet	506
13.12.6	Avtalte arbeidstidsordninger og ikke-bundne arbeidstakere	507
KAPITTEL 14 FERIE		510
14.1	Innledning	510
14.2	Ferielovens arbeidstakerbegrep	511
14.3	Feriefritid	513
14.4	Fastsettelse og avvikling av ferie	514
14.4.1	Drøftelsesplikt og varsel om feriefastsettelse	514
14.4.2	Arbeidstakers rett til å motsette seg ferieavviklingen	515
14.4.3	Tidsrammene for ferieavvikling	516
14.4.4	Endring av fastsatt feriefritid	517
14.4.5	Pliktig overføring av fastsatt feriefritid	517
14.4.6	Ferieavvikling i oppsigelsestiden	518
14.4.6.1	Innledning	518
14.4.6.2	Oppsigelse fra arbeidsgiver	519
14.4.6.3	Oppsigelse fra arbeidstaker	520
14.4.6.4	Rett til å kreve ferie lagt til oppsigelsestiden	520
14.4.6.5	Fravikelighet	520
14.4.7	Ferieavvikling under sykdom	520
14.4.8	Ferieavvikling under permisjon	522
14.4.9	Ferieavvikling under arbeidskamp	522
14.5	Feriepenger	523
14.5.1	Innledning	523
14.5.2	Beregning av feriepenger	523
14.5.3	Utbetaling av feriepenger	527
14.5.4	Erstatning	531
14.5.5	Solidaransvar ved virksomhetsoverdragelse	532

KAPITTEL 15 PERMISJON	534
15.1 Innledning	534
15.2 Svangerskap, fødsel og omsorg for barn	535
15.2.1 Svangerskap	535
15.2.2 Fødsels- og omsorgspermisjon	536
15.2.3 Foreldrepermisjon	538
15.2.4 Delvis permisjon – tidskontoordning	540
15.2.5 Varslingsplikt	541
15.3 Ammefri	542
15.4 Barns og barnepassers sykdom	543
15.4.1 Hovedregel	543
15.4.2 Barn med alvorlig sykdom mv.	544
15.4.3 Barn som er innlagt på helseinstitusjon eller har svært alvorlig sykdom	544
15.4.4 Arbeidstaker med aleneomsorg	545
15.5 Omsorg for og pleie av nærstående	545
15.6 Utdannelsepermisjon	547
15.6.1 Hovedregel	547
15.6.2 Unntak	549
15.6.3 Rett til ny utdannelespermisjon	549
15.6.4 Saksbehandlingsregler	550
15.7 Militærtjeneste og allmenn vernetjeneste	550
15.8 Utøvelse av offentlige verv	551
15.9 Religiøse høytider	552
15.10 Velferdspermisjoner	552
 KAPITTEL 16 PERMITTERING	 554
16.1 Innledning	554
16.2 Hjemmel for permittering	555
16.3 Vilkår for permittering	556
16.4 Permitteringens lengde	558
16.5 Saksbehandling og fremgangsmåte	559
16.5.1 Innledning	559
16.5.2 Drøftelse med arbeidstakerne	560
16.5.3 Utvelgelse	561
16.5.4 Permitteringsvarsel	563
16.6 Arbeidsgivers lønnsplikt	564
16.7 Oppsigelse og permittering	566
16.7.1 Arbeidsgivers oppsigelse	566
16.7.2 Arbeidstakers egen oppsigelse	567

KAPITTEL 17 VIRKSOMHETSOVERDRAGELSE	568
17.1 Innledning	568
17.2 Reglens anvendelsesområde	570
17.2.1 Oversikt over vilkårene	570
17.2.2 Overdragelseskravet	571
17.2.3 Enhetskravet	572
17.2.4 Identitetskravet	576
17.2.5 Overdragelse fra konkursbo	579
17.3 Arbeidstakers rettigheter ved virksomhetsoverdragelse	580
17.3.1 Utgangspunkter	580
17.3.2 Rettigheter og plikter etter arbeidsavtale eller arbeidsforhold	581
17.3.3 Rettigheter og plikter etter tariffavtale	587
17.3.4 Solidaransvar	590
17.3.5 Rett til videre opptjening av alders-, etterlatte- og uførepensjon ...	590
17.3.5.1 Utgangspunkter	590
17.3.5.2 Nærmere om pensjonsunntaket	591
17.3.5.3 Særlig om fusjon	593
17.3.5.4 Ordninger som etter sin art ikke kan videreføres	594
17.3.6 Oppsigelsesvern	594
17.3.7 Arbeidstakers reservasjonsrett	595
17.3.8 Arbeidstakers valgrett	597
17.3.9 Representasjon	600
17.4 Tariffavtalers stilling ved virksomhetsoverdragelse	601
17.4.1 Arbeidsmiljølovens regler	601
17.4.2 Tariffrettslige regler og selskapsrettslige regler	602
17.5 Saksbehandlingsregler	606
17.5.1 Innledning	606
17.5.2 Informasjon og drøftelse med de tillitsvalgte	606
17.5.3 Informasjon til arbeidstakerne	607
17.5.4 Konsekvenser ved brudd på informasjons- og drøftelsesreglene ...	608
 KAPITTEL 18 OPPHØR AV ARBEIDSFORHOLD	 609
18.1 Innledning	609
18.2 Oppsigelse	611
18.2.1 Utgangspunkter	611
18.2.2 Alment om saklighetskravet	612
18.2.2.1 Saklighetskravets utvikling	612
18.2.2.2 Saklighetskravet i dag	617

18.2.3	Nærmere om saklighetsvurderingen ved oppsigelse begrunnet i arbeidstakers forhold	619
18.2.3.1	Allment om vurderingen	619
18.2.3.2	Mangelfulle arbeidsprestasjoner	630
18.2.3.3	Brudd på arbeidsplikten, ordrenekt	631
18.2.3.4	Brudd på lojalitetsplikten	633
18.2.3.5	Urettmessig fravær: forsovelser, sykefravær mv.	634
18.2.3.6	Utilbørlig atferd, bruk av rusmidler i tjeneste, økonomiske misligheter mv.	638
18.2.3.7	Forhold utenfor tjenesten	642
18.2.3.8	Forhold i prøvetiden	643
18.2.4	Nærmere om saklighetsvurderingen ved oppsigelse begrunnet i virksomhetens forhold	645
18.2.4.1	Innledning	645
18.2.4.2	Generell saklighet	646
18.2.4.3	Saklig utvelgelse	648
18.2.4.4	Tilbudsplikt	655
18.2.4.5	Interesseavveining	658
18.2.4.6	Særskilt oppsigelsesvern ved utsetting av oppdrag til selvstendige oppdragstakere	660
18.2.5	Saksbehandlingsregler	661
18.2.5.1	Innledning	661
18.2.5.2	Drøftelsesplikten	662
18.2.5.3	Oppsigelsens formkrav	664
18.2.5.4	Særregler ved masseoppsigelse mv.	667
18.2.6	Særskilt oppsigelsesvern	671
18.2.6.1	Innledning	671
18.2.6.2	Ved sykefravær	671
18.2.6.3	Ved graviditet	673
18.2.6.4	Ved foreldrepermisjon mv.	674
18.2.6.5	Ved permisjon på grunn av militærtjeneste mv.	675
18.2.7	Endringsoppsigelse	676
18.2.8	Arbeidstakers oppsigelse	676
18.2.9	Oppsigelsesfrister	678
18.2.10	Oppsigelsestiden	682
18.3	Opphør av arbeidsforholdet grunnet alder	683
18.3.1	Innledning	683
18.3.2	72-årsregelen	685
18.3.3	Adgangen til å sette lavere aldersgrense	686
18.3.4	Saksbehandlingsregler	692

18.4	Suspensjon	693
18.4.1	Innledning	693
18.4.2	Vilkår for suspensjon	693
18.4.3	Suspensjonstiden	695
18.4.4	Saksbehandlingsregler	696
18.5	Avskjed	697
18.5.1	Innledning	697
18.5.2	Allment om vurderingen	698
18.5.3	Saksbehandlingsregler	703
18.6	Arbeidstakers heving av arbeidsavtalen	704
18.7	Tvist om urettmessig opphør av arbeidsforholdet	705
18.7.1	Innledning	705
18.7.2	Arbeidstakers forhandlingsrett	705
18.7.3	Arbeidsgivers forhandlingsrett	706
18.7.4	Arbeidstakers rett til å stå i stillingen	707
18.7.4.1	Innledning	707
18.7.4.2	Hovedregler	707
18.7.4.3	Unntak	708
18.7.4.4	Krav om fratreden	709
18.7.4.5	Krav om gjeninntreden ved urettmessig utestenging	712
18.7.5	Søksmålsfrister	712
18.7.6	Bevisvurdering	715
18.8	Virkninger av urettmessige opphør av arbeidsforholdet	717
18.8.1	Ugyldighet	717
18.8.2	Erstatning	721
	LITTERATUR	725
	LOVREGISTER	742
	LOVFORARBEIDER, UTTALELSER MV.	757
	DOMMER OG KJENNELSER MV.	766
	STIKKORD	787
	OM FORFATTERNE	793